

Nr 49.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen: bil. 30: kapitalbudgeten: jordbruksdepartementet under punkten 10, Egnahemslånefonden, gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition: bil. 30: kapitalbudgeten: jordbruksdepartementet har Kungl. Maj:t under punkten 10, Egnahemslånefonden, föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att för budgetåret 1947/48 må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 32 000 000 kronor, därav 20 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 12 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter;

2) medgiva, att för budgetåret 1947/48 må för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland av egnahemslånefonden disponeras ett belopp av högst 1 000 000 kronor;

3) till *Egnahemslånefonden* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

Vid behandlingen i statsverkspropositionen av frågan om egnahemsverksamheten under budgetåret 1947/48 förklarade sig chefen för jordbruksdepartementet ha för avsikt att senare återkomma med förslag rörande storleken av räntan å nya egnahemslån.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 9 maj 1947 avlåten skrivelse, nr 264, under åberopande av skrivelsen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, givit riksdagen tillkänna, att proposition angående frågan om storleken av räntan å nya egnahemslån ej komme att avlåtas till riksdagen.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 215 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.* och II: 314 av herr *Pettersson i Dahl m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att räntan å egnahemslån till bostads- och jordbruksfastigheter på landsbygden skall från och med ingången av budgetåret 1947/48 utgöra 3 procent.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Enligt gällande bestämmelser för egnahemslånerörelsen, vilka äro intagna i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelserna nr 578/1942 och 237/1946, skola från egnahemslånefonden utlämnas jordbrukslån, skogslån, bostadslån, lån till förstärkning av ofullständiga jordbruk ävensom egnahemsstatslån till låneförmedlare. 1946 års riksdag har medgivit, att för budgetåret 1946/47 må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 32 000 000 kronor, därav 20 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 12 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter. Samma års riksdag har tillika medgivit, att av fonden finge disponeras ett belopp av högst 1 000 000 kronor för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland.

Jämlikt bestämmelserna i kungörelserna den 31 december 1943 angående ränta å lån från statens utlåningsfonder (nr 936) och angående ändring av bestämmelserna om lån från statens utlåningsfonder, i vad de avse räntans fastställande (nr 937) gäller, att å lån från egnahemslånefonden skall utgå fast ränta å 3,6 procent. Rörande egnahemslån, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940, stadgas i kungörelsen nr 124/1934, att räntan å den stående delen av lån, för vilka amorteringsskyldighet inträtt, skall utgöra 4 procent för jordbrukslån och 4,5 procent för bostadslån. Emellertid har genom kungörelsen nr 238/1946 räntan å berörda lån för åren 1947 och 1948 nedsatts till 3,6 procent för såväl jordbrukslån som bostadslån.

Egnahemsstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1946 gjort framställning rörande utlåningens storlek under budgetåret 1947/48 samt rörande behovet av kapitalökning till fonden för nämnda budgetår ävensom beträffande nedsättning för tiden efter den 1 juli 1947 av egnahemslåneräntan. Över framställningen ha remissutlåtanden avgivits av statskontoret samt fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.

I fråga om egnahemslåneräntan har egnahemsstyrelsen erinrat, att styrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1946/47 uttalade, att efter den i början av år 1945 vidtagna sänkningen av riksbankens diskonto den nuvarande egnahemslåneräntan icke längre för den lånesökande allmänheten tedde sig så förmånlig, som man ansåge sig skäligen kunna förvänta med hänsyn till lånens speciella karaktär, samt att, därest det nuvarande låga ränteläget sannolikt komme att bibehållas för någon längre tid, åtgärder borde vidtagas för en sänkning av egnahemslåneräntan. I anslutning härtill har styrelsen uttalat, att en sådan stabilitet i avseende å ränteläget nu finge anses vara rådande, att en sänkning av egnahemslåneräntan syntes böra genomföras från och med den 1 juli 1947.

Fullmäktige i riksbanken ha anfört, att fullmäktige vore av den uppfattningen, att frågan om egnahemslåneräntan icke borde behandlas isolerad utan ses i större sammanhang samt att fullmäktige ansåge att en utredning snarast möjligt borde verkställas av spörsmålet i hela dess vidd. Tillika ha

fullmäktige uttalat, att någon mera betydande olägenhet av att avvakta resultatet av en utredning knappast syntes föreligga.

Två reservanter i riksbanksfullmäktige (herrar Gränebo och Andersson i Tungelsta) ha ansett, att fullmäktige i sitt yttrande bort upptaga räntefrågan till realprövning och därvid tillstyrka en sänkning av egnahemslåneräntan för såväl nya som äldre lån till tre procent. Enligt reservanternas mening skulle vid en räntenfot av tre procent systemet med fast ränta kunna bibehållas.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha uttalat bland annat.

Fullmäktige i riksgäldskontoret finna, att räntan å egnahemslånen under nu rådande ränteläge i och för sig kan anses vara väl hög, varför en sänkning skulle kunna ifrågakomma. Då fullmäktige emellertid utgå från att frågan om statliga stödåtgärder för egnahemsverksamheten inom kort kommer att upptagas till prövning, kunna fullmäktige ej finna lämpligt, att frågan om eventuell sänkning av egnahemslåneräntan nu utbrytes och göres till föremål för särskild behandling. Den omständigheten att, såsom egnahemsstyrelsen framhållit, förtida återbetalning av egnahemslån äger rum i viss omfattning på grund av möjligheterna att erhålla fördelaktigare lån hos andra långivare än staten, kan ej utgöra tillräcklig anledning att omedelbart vidtaga åtgärder för egnahemslåneräntans sänkande. Den statliga utlåningen är icke något självändamål utan får anses ha till uppgift att täcka ett lånebehov, som ej i annan ordning kan tillgodoses på minst lika fördelaktiga villkor, som staten erbjuder. Vid sådant förhållande och då någon svårighet för närvarande ej torde föreligga för egnahemsägare, som så önska, att på förmånliga villkor täcka åtminstone större delen av sitt kreditbehov hos hypoteksföreningar eller andra kreditinstitutioner, synes frågan om den statliga egnahemslåneräntans sänkande icke vara av sådan angelägenhetsgrad, att den ej skulle kunna anstå någon tid för att avgöras i större sammanhang. Fullmäktige anse sig under sådana omständigheter icke kunna tillstyrka egnahemsstyrelsens hemställan om räntesänkning från och med den 1 juli 1947 under annan förutsättning än att erforderlig ytterligare utredning kan verkställas så snabbt, att förslag på grundval därav kan föreläggas 1947 års riksdag.

Statskontoret har icke ansett sig kunna förorda någon sänkning av räntan å lånen från egnahemslånefonden.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, har i statsverkspropositionen i ärendet anfört och föreslagit följande.

»I likhet med egnahemsstyrelsen anser jag, att åtskilligt talar för en nedsättning av egnahemslåneräntan. Emellertid är det uppenbart, att denna fråga bör behandlas i samband med en omprövning av lånevillkoren för den övriga statliga fastighetskrediten. Enligt vad jag inhämtat torde chefen för socialdepartementet komma att framlägga förslag till nya former för låne- och bidragsgivande till enfamiljshus och för bostadsbidrag till familjer med barn. Jag avser därför att senare under innevarande år återkomma med förslag rörande storleken av räntan å nya egnahemslån. Huruvida frågan om nedsättning av räntan å utestående egnahemslån samtidigt kan upptagas till avgörande torde vara mera tveksamt. Dessförinnan torde nämligen denna fråga med hänsyn till dess konsekvenser böra göras till föremål för ytterligare utredning, varvid även det vid 1946 års riksdag behandlade spörsmålet om införande av rörlig räntefot å egnahemslån bör närmare utredas.

Det högsta beloppet för utlåning från egnahemslånefonden torde i enlighet med egnahemsstyrelsens förslag för nästa budgetår böra bestämmas till 32 000 000 kronor, därav 20 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 12 000 000 kronor för bostadsfastigheter. Av nämnda belopp torde liksom för innevarande budgetår avses 1 000 000 kronor för viss försöksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighetsarrondering i Norrland. För att möjliggöra en utlåning från egnahemslånefonden av den omfattning jag nu föreslagit synes ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor böra anvisas.»

I det skrivelsen nr 264 bilagda statsrådsprotokollet över jordbruksärenden har *chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld*, erinrat, att chefen för socialdepartementet i propositionen nr 235 till 1947 års riksdag framlagt förslag till nya former för den statliga fastighetskrediten, innebärande bland annat, att å lån till såväl nybyggnad som därmed likvärdig ombyggnad av bostadsegnahem skall från och med den 1 juli 1948 utgå en fast ränta av tre procent. Efter redogörelse för egnahemsstyrelsens förut omförmälda framställning och de däröver avgivna yttrandena har departementschefen vidare anfört följande.

»Såsom av det förut anförda framgår torde från och med den 1 juli 1948 komma att gälla nya bestämmelser i fråga om lån till nybyggnad och därmed likvärdig ombyggnad av egnahem. Å dessa lån har föreslagits skola utgå en fast ränta av tre procent. Detta innebär sålunda, att vid nämnda tidpunkt en nedsättning av den nuvarande egnahemslåneräntan kommer att genomföras såvitt avser lån för bostadsändamål. Vad angår de egnahemslån, som nu kunna erhållas för jordbruks- och liknande ändamål, avses dessa, såsom i propositionen nr 75 närmare utvecklats, att ersättas bland annat av förenämnda amorteringslån för genomförande av yttre och inre rationalisering. Enligt vad jag i nämnda proposition antytt torde även frågan om storleken och konstruktionen av räntan å dessa lån böra ses i samband med den övriga statliga fastighetskrediten. Jag har sålunda för avsikt att senare, sedan i det följande omförmälda utredning slutförts, för Kungl. Maj:ts framlägga förslag i dessa hänseenden, vilka torde komma att innebära att jämväl å ifrågakvarande lån skall utgå fast ränta av tre procent. Förslag i ämnet torde emellertid icke böra underställas riksdagen förrän nästa år.

Med hänsyn till nämnda förhållanden torde det icke vara lämpligt att vidtaga någon ändring av räntan å sådana egnahemslån, som kunna komma att utlämnas under budgetåret 1947/48. Något förslag i sådant syfte torde därför icke böra föreläggas årets riksdag. Vad angår frågan om nedsättning av räntan å utestående egnahemslån torde jag få erinra, att detta spörsmål kommer att upptagas till behandling av de särskilda sakkunniga, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av chefen för finansdepartementet denna dag tillkallats för att verkställa översyn av bestämmelserna rörande villkoren för erhållande av lån från statens utlåningsfonder. Vid denna utredning torde även komma att beaktas det vid 1946 års riksdag behandlade spörsmålet om införande av rörlig räntefot å egnahemslån.»

Utskottet.

Mot Kungl. Maj:ts framställningar under förevarande punkt i kapitalbudgeten, avseende anslag till egnahemslånefonden, utlåningens storlek under nästa budgetår och användande av medel från fonden för den pågående försöksverksamheten i fråga om fastighetsarronderingen i Norrland, har utskottet intet att erinra.

Vad angår det i ärendet berörda spörsmålet om storleken av egnahems-låneräntan anser utskottet i likhet med departementschefen och motionä-rerna, att åtskilligt talar för en nedsättning av denna ränta. Emellertid fin-ner sig utskottet icke i nuvarande läge böra tillstyrka, att räntan sänkes re-dan från och med ingången av budgetåret 1947/48. Avgörande för utskottets ståndpunktstagande härvidlag har främst varit, att frågan om storleken av räntan å egnahemslån till jordbruksfastigheter enligt utskottets mening bör ses i samband med den övriga statliga kreditgivningen å förevarande område och att särskilda sakkunniga tillkallats för att verkställa en översyn av be-stämmelserna rörande villkoren för erhållande av lån från statens utlånings-fonder. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra, att sociala jordbruks-kreditutredningen enligt sina direktiv har att verkställa en omarbetning av de gällande bestämmelserna om den sociala egnahemsverksamheten. Vid be-handlingen av förevarande spörsmål har utskottet emellertid förutsatt, att förslaget i ämnet skola framläggas för 1948 års riksdag.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) medgiva, att för budgetåret 1947/48 må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 32 000 000 kronor, därav 20 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 12 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter;

2) medgiva, att för budgetåret 1947/48 må för viss för-söksverksamhet för åstadkommande av bättre fastighets-arrondering i Norrland av egnahemslånefonden disponeras ett belopp av högst 1 000 000 kronor;

3) till *Egnahemslånefonden* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor;

B. att motionerna I: 215 och II: 314, likalydande, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 juni 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson*, Anderberg*, Nils Olsson, Näslund* och Isaksson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Ericsson i Sörsjön*, Lundbom*, Gustaf-son i Dädesjö* och Svensson i Vä, fru Eriksson samt herr Utbult*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.